

Nr 242.

Uppläst och godkänd hos Första kammaren den 31 maj 1911.

— — — — Andra kammaren den 31 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af Riksdagens år 1910 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1909.

(Statsutskottets utlåtande nr 29 och 109.)

Till Konungen.

Efter pröfning af hvad Riksdagens nästlidet år församlade revisorer rörande verkställd granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1909 uti afgifven berättelse anmänt samt vederbörande förvaltande verk och myndigheter uti däröfver afgifna förklaringar hos Eders Kungl. Maj:t andragit, får Riksdagen i nedan nämnda ärenden anföra följande.

Arméförvaltningen.

Beträffande arméförvaltningens räkenskaper hafva revisorerna i 1 § under fjärde hufvudtiteln gjort följande framställning:

»Revisorerna hafva velat fästa Riksdagens uppmärksamhet på, att, enligt hvad af förestående specifikation af sammandraget af armé-

Bihang till Riksd. prot. 1911. 10 Saml. 1 Afd. 1 Band. 69 Häft. (Nr 242.) 1

förvaltningens räkenskaper framgår, reservationsanslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommandantsutgifter samt fortifikationens öfningar och materiel, hvilket anslag uppförts för år 1908 med 900,000 kronor och för år 1909 med 920,000 kronor, visat en öfverbetalning från år 1908 å 88,742 kronor 94 öre och år 1909 ytterligare öferskridits, så att å anslaget till år 1910 utförts en öfverbetalning å 156,209 kronor 71 öre.»

I häröfver den 18 januari 1911 afgifvet utlåtande har arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet anfört följande:

»Revisorerna hafva velat fästa uppmärksamhet därå, att reservationsanslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommandantskapsutgifter samt fortifikationens öfningar och materiel visat en öfverbetalning från år 1908 å 88,742 kronor 94 öre och år 1909 ytterligare öferskridits, så att å anslaget till år 1910 utförts en öfverbetalning å 156,209 kronor 71 öre.

Anslagets otillräcklighet särskildt i den del, som omfattas af landförsvarets under fortifikationsdepartementets vård och uppsikt ställda fastigheter, är, såsom fortifikationsdepartementet i underdånig skrifvelse den 16 mars 1910 framhållit, en följd af flera samverkande orsaker och har af departementet vid upprepade tillfällen anmärkts. Redan år 1897, då en mindre ökning af anslaget begärdes, framhöll departementet, att anslaget äfven med denna ökning kunde antagas blifva otillräckligt. Att den år 1900 begärda ökningen begränsades till 80,000 kronor, berodde på den af departementet då hysta åsikten, att de uppdrifna arbets- och materialprisen skulle komma att sjunka. Då ett motsatt förhållande ägde rum, nödgades departementet följande år hemställa om höjning, som å omförmälda anslagsdel beräknades till omkring 140,000 kronor, men af Kungl. Maj:t, ehuru med erkännande af behöfligheten, nedsattes till 99,900 kronor, hvarför departementet sedermera måste ånyo begära en ökning med 67,000 kronor, som bifölls. I sin underdåniga skrifvelse angående anslag för år 1905 måste fortifikationsdepartementet anmäla, att ytterligare ökning af anslaget med ej mindre än 200,000 kronor vore behöflig, men med hänsyn till de stora anslagskrafven i öfrigt, som den nya härordningens genomförande föranledde, begärdes endast 100,000 kronor, som ock beviljades. Af enahanda skäl föreslog fortifikationsdepartementet och beviljades för följande år en ökning af endast 40,000 kronor, ehuru enligt den af chefen för generalstaben angifna beräkningsgrunden för anslaget, en ökning af 100,000 kronor varit erforderlig. I underdånig skrifvelse 1907 anmälde fortifikationsdepartementet, att en ökning af tit. I vore synnerligen önskvärd, men att framställning därom

ej ansåges då böra göras, enär en begäran om höjning af tit. II ej kunde uppskjutas. Den 12 november 1908 framhöll fortifikationsdepartementet ytterligare behovet af ökning, som enligt förberörda af generalstabschefen angifna beräkningsgrund borde utgöra 130,000 kronor, men Eders Kungl. Maj:t ansåg på anförda skäl ej större ökning än 69,000 kronor för tit. I kunna af 1909 års Riksdag begäras. Detta belopp beviljades. Äfven under sistnämnda år visade sig en ökning behöflig, och fortifikationsdepartementet gjorde underdånig framställning om sådan till belopp af 171,000 kronor, men Eders Kungl. Maj:t begärde och 1910 års Riksdag beviljade allenast 91,000 kronor.

Att en betydande ökning varit synnerligen behöflig framgår äfven däraf, att de anslagskraf dels för större reparationer och dels för nybyggnads- och förändringsarbeten, som under en lång följd af år ingått från truppförbanden, måst högst afsevärdt nedprutas af fortifikationsdepartementet. Sådan nedprutning gjordes under år 1907 med tillhoppa 33,700 kronor för större reparationer och 174,800 kronor för nybyggnads- och förändringsarbeten, under år 1908 med 131,000 kronor och 300,000 kronor och under 1909 med respektive 171,300 kronor och 417,400 kronor. Dessutom hafva framställningar om beviljandet af särskilda medel, som under nämnda tre år uppgått tillsammans till 613,600 kronor, af fortifikationsdepartementet afslagits.

Af det anförda torde uppenbart framgå, att fortifikationsdepartementet måst iakttaga den största sparsamhet och ej användt medel för andra arbeten än sådana, som ansetts vara af behovet synnerligen påkallade; och fortifikationsdepartementet har tillika redan år 1903 erinrat samtliga truppförband om nödvändigheten däraf, att i reparationsförslagen ej upptoges andra än oundgängligen nödvändiga arbeten. Denna sparsamhetsprincip har ock gifvetvis medfört, att underhållsbehovet år efter år stegrats.

Ehuru hvad nu anförts torde vara tillfyllest för att visa anslagets otillräcklighet och följaktligen äfven anledningen till den anmärkta öfverbetalningen, må såsom bidragande orsak härtill äfven anföras det förhållande att, ehuru anslaget hufvudsakligen är afsedt för underhåll, afsevärda medel därifrån måst anvisas jämväl för nybyggnader. Såsom fortifikationsdepartementet i sin ofvan omförmälda underdåniga skrifvelse den 16 mars 1910 anført, uppgår sammanlagda beloppet af de medel, som Eders Kungl. Maj:t under åren 1907—1909 från ifrågavarande anslag anvisat för nybyggnadsändamål, till sammanlagdt 193,900 kronor.

På framställning af fortifikationsdepartementet har emellertid Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 8 april 1910 föreskrifvit, att den

af departementet anmälda brist i anslaget skulle af arméförvaltningens civila departement förskjutas af omhänderhafvande medel för att sedermera till ersättande anmälas i sammanhang med framställningen rörande landtförsvarets medelsbehof för år 1912. Sedan anslaget i följd häraf numera kommit i normal ställning, skall det blifva fortifikationsdepartementet ytterligare angeläget att i möjligaste mån tillse, det någon öfverbetalning å anslaget ej lädanefter kommer att ske.»

På sätt Riksdagen i skrifvelse angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjärde hufvudtitel för år 1912 anmäler, har Riksdagen, med anledning af Eders Kungl. Maj:ts i nämnda hufvudtitel gjorda framställning om anvisande å extra stat för samma år af ett belopp å 241,712 kronor för täckande af ifrågavarande brist, medgifvit att för täckande af brist i ordinarie byggnadsanslaget finge från 4:e hufvudtitelns besparingar utgå ett belopp af, i jämnadt tal, 241,712 kronor.

Då sålunda den uppkomna bristen å ifrågavarande reservationsanslag blifvit täckt, synes revisorernas omförmälda framställning icke föranleda annat yttrande från Riksdagens sida än att det är af synnerlig vikt, att reservationsanslagen liksom andra fasta anslag icke öfverskridas, samt att, om undantagsvis ett öfverskridande måst äga rum, underrättelse därom med uppgift å anledningen därtill samt förslag till bristens täckande bör ofördröjligen meddelas Riksdagen.

Äfven synes det vara angeläget, att åtgärder vidtagas, hvarigenom må kunna vinnas en ständig öfverblick öfver samtliga statsanslags ställning. Riksdagen får därför anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida föreskrifter må kunna utfärdas för vinnande af en ständig öfverblick öfver samtliga statsanslags ställning.

Marinförvaltningen.

Enligt hvad i revisionsberättelsen meddelas, hade vid granskning af femte hufvudtitelns ordinarie anslag revisorerna fäst uppmärksamheten vid de afsevärda behållningar, som förefunnes å reservationsanslaget till »Beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna». Ifrågavarande anslags ställning under de tio senaste åren framginge af följande tablå:

År	Reservation från föregående år		Anslag		Utgifter		Reservation till följande år		Summa	
År 1900	95,457	43	286,550	—	228,438	72	153,568	71	382,007	43
” 1901	153,568	71	317,510	—	302,124	92	168,953	79	471,078	71
” 1902	168,953	79	342,775	—	329,227	05	182,501	74	511,728	79
” 1903	182,501	74	369,500	—	379,555	61	172,446	13	552,001	74
” 1904	172,446	13	387,260	—	377,974	24	181,731	89	559,706	13
” 1905	181,731	89	407,795	—	376,753	73	212,773	16	589,526	89
” 1906	212,773	16	429,995	—	377,021	24	265,746	92	642,768	16
” 1907	265,746	92	456,498	—	285,692	94	436,551	98	722,244	92
” 1908	436,551	98	487,800	—	415,888	74	508,463	24	924,351	98
” 1909	508,463	24	487,800	—	442,334	14	556,014	60	998,348	74
—	—	—	*) 2,085	50	—	—	—	—	—	—

*) Omföring från reservationsanslaget "flottans nybyggnad och underhåll".

Reservationen å anslaget hade sålunda från 1900 års slut, då den uppgick till 153,568 kronor 71 öre, vuxit till 556,014 kronor 60 öre vid utgången af år 1909. I betraktande af att densamma sålunda ökats till ett i förhållande till anslagets storlek opropotionerligt högt belopp, hade revisorerna velat ifrågasätta, huruvida icke en afsevärd del därpå borde öfverföras till fonden för reserverade medel.

I häröfver den 17 januari 1911 afgifvet utlåtande har marinförvaltningen meddelat, att ämbetsverket i skrifvelse den 28 oktober 1910 på anförda skäl hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes i proposition föreslå Riksdagen, bland annat, att af behållningen vid 1909 års slut å ifrågavarande anslag finge användas dels 149,100 kronor för täckande af en utaf Kungl. Maj:t den 7 juli 1905 gjord anvisning till anskaffande af beklädnad och sängservis för kustartilleriets värnpliktige dels ock 300,000 kronor till förstärkande af stammens beklädnadsförråd vid flottans båda stationer, hvarefter återstoden af reservationen kunde till statskontoret inlevereras.

Riksdagen delar revisorernas uppfattning om att ifrågavarande reservationer uppgå till ett belopp, som icke kan anses stå i rimligt förhållande till anslagets storlek, och håller förty i likhet med revisorerna före, att en afsevärd del af reservationerna bör, utan att det med anslaget afsedda ändamål behöfver blifva därpå lidande, kunna efter Riksdagens hörande för annat ändamål disponeras. Riksdagen får alltså anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t taga under öfvervägande, huru-

vida icke en afsevärd del af de å ifrågavarande anslag uppkomna reservationer må för annat ändamål disponeras och därefter till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill förhållandena må föranleda.

Revisorerna hafva erinrat, hurusom i 1909 års statsrevisorers berättelse finnes en framställning af följande lydelse:

»Enligt hvad revisorerna inhämtat, inginge bland kostnaderna för jagaren Magnes expedition den 2 juli—28 september 1908 ett belopp af 750 kronor, som fartygschefen låtit ur fartygets kassa utbetala såsom ersättning till brygg- och båtägare i Dalarö för skador, som förorsakats af de svallvågor jagaren åstadkommit vid passerandet af Dalarö den 9 september 1908. Skadornas art och omfattning framginge af ett utaf en stationsingenjör härom upprättadt besiktningsinstrument, som utvisade bland annat, att en brygga, bestående af 'en stenkista med dimensionerna 5,5 × 4,5 × 3 meter, af vattenvågen förflyttats cirka 6 meter från sin plats invid stenvuren och utkastats på cirka 6 meter djupt vattes'.

Af ett utaf t. f. fartygschefen undertecknad protokoll inhämtades, att jagaren var beordrad att med inspekterande amiralen efter slutad inspektion af kusteskadern från Hårsfjärden afgå till Saltsjöbaden, 'fart 25 knop'.

Då revisorerna af handlingarna i ärendet funnit, dels att jagaren Magnes ofvannämnda färd företagits efter slutad inspektion och ej torde kunna räknas till öfning, och dels att rörande färdens förlopp inga andra utredningar föreläge än ofvannämnda af t. f. fartygschefen upprättade protokoll samt förenämnde stationsingenjörs besiktningsinstrument, hade revisorerna ansett sig böra omförmäla förhållandet, på det att saken måtte blifva underkastad ytterligare utredning och pröfning.»

Efter tagen del af marinförvaltningens utlåtande i ämnet den 11 januari 1910 samt därvid fogade yttrande från stationsbefälhafvaren vid flottans station i Stockholm jämte förklaring af fartygschefen å Magne vid det ifrågavarande tillfället, kaptenen G. Celsing, anförde statsutskottet vid 1910 års riksdag, att utskottet funne den af revisorerna omförmälda utbetalningen af skadestånd till fullo förtjänt af den uppmärksamhet, som af revisorerna ägnats densamma. Såsom af stationsbefälhafvarens yttrande i ärendet framginge, hade jämväl stationsbefälhafvaren beaktat frågans principiella betydelse, i det han — jämte meddelande att i reglementet för marinen föreskrift sagnades om, huru beträffande skadersättning af ifrågavarande art borde förfaras — uttalat, att det i fråga om skadestånd utöfver visst minimibelopp vore lämpligt om föreskrift

funnes därom, att anspråk på dylik ersättning, med undantag för visst angifvet fall, underställdes marinförvaltningens pröfning; och hade stationsbefälhafvaren tillika, vidkommande särskildt det nu föreliggande fallet, framhållit, att undersökning syntes böra äga rum, huruvida jagaren vid tillfället framförts med starkare fart än omständigheterna behöft föranleda. Till dessa stationsbefälhafvarens uttalanden ville utskottet i alla delar ansluta sig. Då emellertid af det anförda och hvad handlingarna i öfrigt innehölle framginge, att förevarande fråga ej mindre vore föremål för räkenskapskontorets vid stationen i Stockholm och stationsbefälhafvarens uppmärksamhet än äfven kunde förväntas blifva behandlad af vederbörande afdelning inom marinförvaltningen, hade utskottet ansett sig endast böra hvad i ärendet förekommit för Riksdagen omförmäla.

Såvidt revisorerna kunnat inhämta, hade efter hvad vid Riksdagen förekommit ingen annan åtgärd i detta ärende vidtagits än att marinförvaltningens revisionskontor från räkenskapskontoret vid flottans station i Stockholm infordrat upplysning, huruvida några åtgärder af stationsbefälhafvaren vidtagits på grund af ofvannämnda utbetalning af ersättning till brygg- och båtägare i Dalarö, i anledning af hvilken framställning räkenskapskontoret i afgifven förklaring hänvisat revisionskontoret till stationsbefälhafvaren för vinnande af de begärda upplysningarna.

Då vederbörande myndigheter sålunda, långt ifrån att af hvad i ärendet vid Riksdagen förekommit finna sig manade att kraftigt ingripa för ifrågavarande angelägenhets slutförande, syntes hafva lämnat saken å sido, hade revisorerna ansett sig böra fästa Riksdagens särskilda uppmärksamhet å förhållandet.

I häröfver den 17 januari 1911 afgifvet utlåtande har marinförvaltningen anført följande:

»I fråga om hvad revisorerna anført beträffande ett belopp af 750 kronor, som chefen för jagaren Magne under dess expedition den 2 juli—28 september 1908, kaptenen G. Celsing, låtit ur fartygets kassa utbetala såsom ersättning till brygg- och båtägare i Dalarö för skador, som förorsakats af de svallvågor, jagaren åstadkommit vid passérandet af Dalarö den 9 september 1908, får marinförvaltningen erinra, att ämbetsverket i underdånig skrifvelse den 11 januari 1910 i anledning af Riksdagens revisorers för år 1908 gjorda anmärkning rörande förevarande utbetalning anförde, att vederbörande tjänsteman hos ämbetsverket icke torde underlåta att vid förestående granskning af redogörelsen för ifrågavarande fartygsexpedition i behörig ordning framställa den anmärkning mot berörda utbetalning, hvartill fog kunde förefinnas.

Efter granskning af flottans stations i Stockholm räknas för maj månad 1909, hvarest redogörelsen för expeditionen intagits, yrkade äfven ämbetsverkets revision att, enär ifrågavarande utbetalning anmäls för stationsbefälhafvaren för vidtagande af de åtgärder, denne kunde finna skäliga, redogöraren, biträdande intendenten S. Ehlin, måtte inkomma med upplysning, huruvida några åtgärder af stationsbefälhafvaren vidtagits. Denna anmärkning kommunicerades den 9 augusti 1910 redogöraren, hvilken i en den 27 september samma år hit inkommen förklaring hänvisade revisionen till stationsbefälhafvaren för vinnande af den begärda upplysningen. Sedan anmärkningsakten därpå under någon tid varit på begäran utlånad till Riksdagens revisorer, framställde revisionen uti den 13 december 1910 afgifna påminnelser yrkande, att f. d. stationsbefälhafvaren, amiralen L. Palander, måtte, såsom redovisningsskyldig i målet, åläggas att till ämbetsverkets kassa inleverera anmärkta 750 kronor, såvida han icke inkomme med nöjaktig förklaring öfver anmärkningen. Förklaring af amiralen Palander har denna dag hit inkommit, men har beslut i anledning däraf ännu icke blifvit meddeladt.

Detta anmärkningsmål har således härstädes behandlats på vanligt sätt; och någon anledning har icke syntts föreligga — vare sig med hänsyn till anmärkta beloppets storlek eller öfriga omständigheter i målet — att behandla detsamma i annan ordning än öfriga af revisionen under året till ett antal af 682 handlagda anmärkningar vid marinens räknaskaper. Först sedan anmärkningsmålet blifvit i behörig ordning afgjort, synes enligt marinförvaltningens förmenande tiden vara inne att taga i öfvervägande, hvilka särskilda åtgärder må af då föreliggande omständigheter vara påkallade.»

Då stationsbefälhafvaren vid flottans station i Stockholm i anledning af 1909 års statsrevisorerers ofvanberörda anmärkning framhöll bland annat lämpligheten af att föreskrifter i viss angifven riktning, beträffande reglerandet af skadestandsfrågor af ifrågavarande slag funnes meddelade i marinens reglemente, uttalade, såsom i nu föreliggande anmärkning erinras, statsutskottet sin fulla anslutning till hvad stationsbefälhafvaren sålunda anfört; och då utskottet med hänsyn därtill att såväl nämnda frågas principiella sida som ock det förevarande särskilda fallet var föremål för vederbörandes uppmärksamhet, ansåg sig endast böra hvad i ärendet förekommit för Riksdagen omförmåla, måste denna åtgärd otvifvelaktigt anses utgöra ett uttryck för utskottets förväntan, att ej endast den föreliggande skadestandsfrågan utan äfven frågan om införande af nödiga bestämmelser i förevarande hänseende i reglementet

för marinen skulle varda med all skyndsamhet behandlade. Så synes emellertid icke hafva skett. Visserligen meddelas nu af marinförvaltningen de åtgärder, som vidtagits i väckt anmärkningsmål angående utbetalningen af ifrågavarande skadeersättning och framhålles att först sedan detta mål blifvit afgjort tiden vara inne att taga i öfvervägande, hvilka särskilda åtgärder af då föreliggande omständigheter vore påkallade. Denna uppfattning kan Riksdagen emellertid icke dela. Utan att vilja förringa betydelsen af att berörda mål varder i behörig ordning pröfvadt och afgjort, vill Riksdagen framhålla, att i förevarande ärende hufvudvikten uppenbarligen icke ligger å afgörandet af frågan om den ene eller andre tjänstemannens eventuella ersättningsskyldighet för det utbetalade jämförelsevis obetydliga skadeståndsbeloppet, utan att frågans principiella sida — den ordning, i hvilken framställt anspråk på skadestånd pröfvas och afgöres samt eventuell skadeersättning utbetalas — är den, som härvidlag är af det största intresset att få ordnad, och Riksdagen kan icke finna att behandlingen af ifrågavarande anmärkningsmål bort leda till ett undanskjutande af utfärdande af nödiga bestämmelser i sådant hänseende. På grund af hvad sålunda anförts, får Riksdagen anhålla, det Eders Kungl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, hvilka särskilda bestämmelser angående sättet för reglering af frågor om ersättning för af flottans fartyg åstadkommen skada å enskild egendom må vara erforderliga samt därefter låta i reglementet för marinen införa de bestämmelser, som i sådant hänseende finnas af omständigheterna påkallade.

Postverket.

Under berättelsen angående postverket erinra revisorerna, hurusom enligt § 26 mom. 2 af gällande allmänna poststadga af den 9 september 1907 vore beträffande *inrikes assurerad* försändelse bland annat stadgadt förbud mot angifvande å försändelsen af lägre värdebelopp än det, som verkligen finnes i försändelsen inneslutet. I § 29 mom. 4 af samma stadga föreskrefves äfven, att *inrikes* bref, afsedt att befordras såsom *rekommenderadt* icke må innehålla penningar, obligationer eller andra därmed jämförliga i hvar mans hand gällande värdepapper till sammanlagdt högre värde än 500 kronor.

Till revisorernas kännedom hade emellertid kommit, att vissa försäkringsbolag meddelade försäkring å värdeförsändelser, som befordrades genom postverkets försorg, och plögade, enligt hvad revisorerna in-

hämtat, ifrågavarande försäkringar meddelas på det sätt, att vederbörande afsändare *antingen* vid inlämnandet till postbefordran af en *assurerad* försändelse å densamma angäfvde beloppet vida lägre än försändelsens värdeinnehåll samt hos försäkringsbolaget assurerade skillnaden mellan det i försändelsen inneslutna och det å försändelsen angifna, hos postverket assurerade värdeinnehållet *eller också* i *rekommenderad* försändelse inneslöte ett hos försäkringsbolaget assureradt belopp.

Revisorerna hade af en i ärendet verkställd utredning inhämtat, att de tariffer, som förenämnda bolag erbjöde vid dylik försäkring, så godt som undantagslöst vore lägre än de för postverkets assuransrörelse fastställda, och detta af lätt förklarliga skäl.

Med de influtna assuransbeloppen skulle postverket bestrida ej blott ersättningen för bortkomna eller skadade assurerade försändelser utan äfven vissa afsevärda kostnader, såsom för skärpt kontroll öfver dessa försändelsers postbehandling, ett vidlyftigare expeditionssätt äfvensom särskildt inrättade förvaringsrum och andra säkerhetsanordningar, hvilket allt påkallades af postverkets ansvar för nämnda försändelser, vare sig de vore högt eller lågt assurerade. Däremot hade försäkringsbolagen inga som helst omkostnader för de assurerade försändelsernas vård utan löpte endast risken af försäkringssummans utbetalande vid försändelsens förlust. Denna risk torde, till följd af postverkets omfattande säkerhetsåtgärder, vara mycket ringa.

Till belysande häraf ville revisorerna anföra, att, enligt uppgift, postverket i ersättning för bortkomna eller skadade assurerade försändelser nedannämnda år utbetalat endast följande belopp, nämligen

år 1906	kronor 1,509: 23.
„ 1907	„ 5,920: 08.
„ 1908	„ 510: —
„ 1909	„ 2,799: 11.

Postverkets inkomster af inrikes assuransrörelsen hade, enligt revisorerna lämnade uppgifter, under den senaste tiden snarare af- än tilltagit, ett förhållande, som torde vara anmärkningsvärdt vid en jämförelse med utvecklingen inom verkets öfriga rörelsegrenar. Äfven om detta förhållande i viss mån kunde tillskrivas andra omständigheter, torde på goda grunder kunna antagas, att försäkringsbolagens konkurrens i afsevärd grad bidragit härtill.

Af hvad här ofvan anförts ansåge revisorerna följa, att ifrågavarande försäkringsbolag på denna gren af sin rörelse förskaffade sig en vinst, som med rätta borde tillgodokomma postverket. Då det dessutom torde vara obestriddigt, att denna bolagens försäkringsrörelse ytterst

förutsatte ett öfverträdande af förut omförmälda författningsrum, och då dess laglighet sålunda torde kunna sättas i tvifvelsmål, hade revisorerna velat fästa uppmärksamheten å nu anförda förhållanden under hemställen, att lämpliga åtgärder måtte vidtagas i syfte att statsverkets intressen måtte i berörda hänseende varda på ett effektivt sätt tillvaragagna.

Generalpoststyrelsen har i häröfver den 13 januari 1911 afgifvet utlåtande anført följande:

»I § 2 af nådiga förordningen den 12 november 1872, angående postverkets ansvarighet för försändelser, som till postbefordran aflämnats, är stadgadt, att, därest skälig anledning förekommer misstänka, att å något till postbefordran aflämnadt bref, hvarför assurans begäres, värdet af detsammans innehåll blifvit angifvet *högre* än det rätteligen utgör, må, på vederbörande posttjänstemans yrkande, brefvet i närvaro af den, som det inlämnat, öppnas å postanstalten. Utrönes därvid, att brefvet icke innehåller penningar till det belopp, som angifvits, och kan det, som för öfrigt må vara i brevet inneslutet, uppenbarligen icke anses i värde motsvara skillnaden, äger posttjänstemannen vägra att brefvet under postverkets ansvarighet för det därå angifna värde till befordran emottaga; och är afsändaren berättigad, om han så äskar, att öfver sålunda meddelad vägran afgiftsfritt erhålla skriftligt intyg.

Vidare har genom nådiga kungörelsen den 26 maj 1882, angående ändring i gällande bestämmelser om postverkets ansvarighet för försändelser, som till postbefordran aflämnats, assuransafgiftens belopp m. m., förklarats, att, då anledning förekommer misstänka, att å försändelse, som till postbefordran anmäles och för hvilken assurans begäres, värdet blifvit angifvet *lägre*, än det rätteligen utgör, skall med försändelsen förfaras i öfverensstämmelse med hvad stadgadt finnes i § 2 af ofvannämnda nådiga förordning den 12 november 1872, så att, då tydligen sammanlagda värdet af de i försändelsen inneslutna penningar, obligationer och andra därmed jämförliga, i hvar mans hand gällande värdepapper, hvilkas ungefärliga värde med lätthet kan på grund af allmänt kända förhållanden beräknas, i någon afsevärd mån öfverstiger det värde, som angifvits, försändelsen icke må till befordran mottagas; *äfvensom att* i öfverensstämmelse härmed bör förfaras äfven i afseende å rekommenderade bref, dock att mottagande af sådana ej får förvägras i annat fall, än att däri inneslutna penningar eller värdepapper af nyss nämnda slag uppgå till sammanlagdt högre värde än 500 kronor.

Hvad den internationella postutväxlingen angår, är i art. 9, punkt 1, af det vid postkongressen i Rom år 1906 afslutade aftalet angående

utväxling af bref och askar med angifvet värde förbud meddeladt mot hvarje svikligt angifvande af *högre* värdebelopp än det, som verkligen finnas inneslutet i ett bref eller i en ask. Enabanda stadganden återfinnas i art. 16 af den vid samma kongress antagna konventionen angående utväxling af postpaket. Endast i fråga om internationella s. k. tariffpaket, hvilkas utväxling ej regleras af bestämmelserna i den allmänt internationella paketkonventionen, gäller i några enstaka undantagsfall förbud mot angifvande af *lägre* värdebelopp än det verkliga. Beträffande vidare rekommenderade försändelser, innehåller art. 16, punkt 3, af den vid Romkongressen avslutade världspostkonventionen förbud mot inneslutande i dylika försändelser af dels myntstycken dels ock vissa andra värdeföremål — dock endast i det fall att deras inneslutande eller försändande är förbjudet enligt vederbörande länders lagstiftning — nämligen saker af guld eller silfver, ädelstenar, smycken och andra dyrbarheter (»autres objets précieux»).

Det hufvudsakliga af ofvan återgifna stadganden är sammanfattadt i § 26 mom. 2, § 29 mom. 4 samt § 70 mom. 5 och 6 af gällande allmänna poststadga, som af generalpoststyrelsen utfärdats den 9 september 1907. Dessa bestämmelser lyda sålunda:

§ 26 mom. 2. Beträffande inrikes försändelse är hvarje angifvande af högre eller lägre värdebelopp än det, som verkligen finnes i försändelsen, förbjudet. — Å försändelse till utlandet må icke angifvas *högre* värdebelopp än det verkliga. Jämväl beträffande dylik försändelse är det i vissa fall förbjudet att angifva värdet *lägre* än det verkliga; härutinnan meddelas upplysningar i posttaxan.

§ 29 mom. 4. Inrikes bref, afsedt att befordras såsom rekommenderadt, må icke innehålla penningar, obligationer eller andra därmed jämförliga, i hvar mans hand gällande värdepapper till ett sammanlagdt högre värde än 500 kronor.

§ 70 mom. 5. Förekommer anledning misstänka, att å inrikes försändelse, som aflämnas till postbefordran under assurans, innehållets värde angifvits högre eller lägre än det rätteligen utgör, må, på vederbörande postfunktionärs yrkande, försändelsen i närvaro af den, som inlämnat densamma, öppnas å postanstalten. — Utrönes därvid tydligen, att sammanlagda värdet af de i försändelsen inneslutna penningar, obligationer och andra därmed jämförliga, i hvar mans hand gällande värdepapper, hvilkas ungefärliga värde med lätthet kan på grund af allmänt kända förhållanden beräknas, i någon afsevärd mån öfverstiger det värde, som angifvits, eller befinnes försändelsen icke innehålla penningar till det belopp, som angifvits, och motsvarar det öfriga innehållet uppeu-

barligen icke skillnaden, äger postfunktionären vägra att mottaga försändelsen under postverkets ansvarighet för det därå angifna värde. Öfver sålunda meddelad vägran är afsändaren berättigad att afgiftsfritt erhålla intyg. — Enahanda gäller i fråga om assurerad försändelse till utlandet, å hvilken värdet angifvits högre eller, när sådant undantagsvis är förbjudet, lägre än det verkliga.

§ 70 mom. 6. Finnes anledning misstänka, att i inrikes bref, som aflämnats till postbefordran under rekommendation, inneslutits penningar, obligationer och andra därmed jämförliga, i hvar mans hand gällande värdepapper, hvilkas ungefärliga värde med lätthet kan på grund af allmänt kända förhållanden beräknas, till sammanlagdt högre värde än 500 kronor, må, på vederbörande postfunktionärs yrkande, brefvet i närvaro af den, som inlämnat detsamma, öppnas å postanstalten. — Befinnas därvid de i brevet inneslutna penningar eller värdepapper af nyss nämnda slag uppgå till sammanlagdt högre värde än 500 kronor, äger postfunktionären vägra att mottaga brevet till befordran under rekommendation; och är afsändaren berättigad att öfver sålunda meddelad vägran afgiftsfritt erhålla intyg.

Såsom ofvan är antydt, innehålla de allmänt internationella postaftalen icke något förbud mot angifvande å assurerade försändelser af lägre belopp än det verkliga värdet. Förslag om införande af dylikt förbud förelåg bland annat vid postkongressen i Wien 1891, men mötte från flera håll motstånd och vann icke kongressens bifall. Genom frågans behandling vid denna kongress och genom hvad sedermera i ärendet förekommit får anses fastslaget, att i den postutväxling, som försiggår enligt de allmänt internationella aftalen, det icke möter något hinder att å assurerade försändelser angifva lägre belopp än som motsvarar innehållets värde. Ej heller lägga dessa aftal något hinder i vägen för att i rekommenderade försändelser innesluta exempelvis banksedlar eller andra värdehandlingar till huru högt belopp som helst.

I fråga om assurerade försändelser äger emellertid det förhållande rum, att åtskilliga länder, hvaribland Amerikas förenta stater och Canada, icke deltaga i den internationella utväxlingen af dylika försändelser. Genom postverken kan följaktligen assurans icke erhållas å försändelser till eller från dessa länder. Andra länder åter, såsom Frankrike, Storbrittanien, Italien, Belgien, Nederländerna m. fl., hafva begränsat assuransbeloppet till ett visst maximum, oftast 10,000 francs för hvarje försändelse.

Då sålunda i den internationella utväxlingen postverken icke äro i tillfälle att till hvilket land som helst och till obegränsadt belopp lämna

assurans å försändelser, är det helt naturligt, att allmänheten sökt på annan väg vinna täckning för de risker, som postverken icke kunnat åtaga sig, och i sådant syfte hänvänt sig till de enskilda bolag, som meddela försäkring af postförsändelser. Och då, såsom nyss är nämnt, de allmänt internationella bestämmelserna icke innehålla förbud mot angifvande å assurerad försändelse af lägre värde än det verkliga eller mot inneslutande i rekommenderadt bref af värdehandlingar m. m. till högre värde än det belopp, hvarmed ett förkommet rekommenderadt bref ersättes af postverken, torde det näppeligen kunna sägas, att de enskilda bolagens försäkringsverksamhet i vårt land, i den mån densamma afsett postförsändelser till utlandet, inneburit ett obehörigt intrång på postverkets område; i hvarje fall har denna verksamhet, sålunda begränsad, icke stått i strid med gällande postförfattningar.

Annorlunda ställer sig däremot förhållandet beträffande försäkring af inrikes försändelser. Å dylika försändelser medgifver svenska postverket assurans till obegränsadt belopp icke blott när försändelserna utväxlas mellan postkontor utan äfven i vissa andra fall. Såsom förut är nämnt, är det i postförfattningarna förbjudet att å inrikes försändelser angifva lägre värdebelopp än det verkliga samt att i inrikes rekommenderadt bref innesluta högre värdebelopp än 500 kronor. I den mån de enskilda bolagens postvärdeförsäkring afser inrikes försändelser, lär således — förutom möjligen i fråga om försäkring af rekommenderadt bref till belopp af högst 500 kronor — bolagens verksamhet förutsätta ett öfverträdande från vederbörande afsändares sida af något utaf ifrågavarande förbud.

Rörande omfattningen af de enskilda bolagens postvärdeförsäkring kunna vissa uppgifter erhållas ur försäkringsinspektionens underdåniga berättelser beträffande försäkringsväsendet i riket. Såvidt af dessa berättelser framgår, är det för närvarande ett svenskt och tre utländska bolag, som här i landet idka dylik försäkringsrörelse. I medeltal för de tre senaste år, för hvilka uppgifter föreligga, synes sammanlagda beloppet af dessa bolags »värdeförsäkringar» hafva uppgått till omkring 150,000,000 kronor och sammanlagda premiebeloppet till omkring 30,000 kronor. Af den försäkringssumma, som uppgifvits för det svenska bolaget, har den öfvervägande delen reassurerats i utlandet. Ifrågavarande s. k. värdeförsäkring torde för öfrigt omfatta assurans å ej blott inrikes postförsändelser utan äfven postförsändelser till utlandet äfvensom, till någon del, värden af annat slag. Men äfven om det nyss angifna, totala assuransbeloppet skulle afse endast inrikes postförsändelser, är dock denna enskilda försäkringsverksamhet att anse såsom tämligen

obetydlig i förhållande till postverkets egen assurancesrörelse, som för närvarande, hvad angår inrikes portopliktiga försändelser, har att uppvisa ett årligt assurancesbelopp af mellan 1,100 och 1,200 miljoner kronor. Den ringa utveckling af postverkets assurancesrörelse, som under den senare tiden ovedersägligen konstaterats, torde i första rummet bero på andra omständigheter, särskildt de enklare former för penningeförsändring, genom postanvisning, check, postremissväxel m. m., som numera i allt större utsträckning anlitas af allmänheten.

Generalpoststyrelsen tillåter sig i detta sammanhang erinra, hurusom det spörsmål, hvarom nu är fråga, äfven tillföre varit föremål för Riksdagens behandling. I en inom Andra kammaren år 1904 väckt motion hade nämligen föreslagits, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om upphäfvande af det i ofvanberörda nådiga kungörelse den 26 maj 1882 meddelade förbud mot postbefordran af försändelser, för hvilka värdet blifvit angifvet lägre än det verkliga värdet. Det tillfälliga utskott, till hvilket motionen hänvisats, hemställde om aflåtande af en skrifvelse i motionens syfte, men vid ärendets behandling i Andra kammaren afslog kammaren såväl utskottets hemställan som motionen, hvilken sålunda ej föranledde någon Riksdagens åtgärd.

För sin del anser generalpoststyrelsen det ur flera synpunkter önskvärdt, att värdeförsändelser, som af postverket befordras, hos postverket assureras för innehållets fulla värde. Hvad angår försändelser till utlandet, är emellertid svenska postverket, såsom af det förut anförda framgår, bundet af de allmänt internationella bestämmelserna — hvilka icke lägga något hinder i vägen för att å assurerade försändelser angifves lägre värde än det verkliga eller att värdehandlingar m. m. till hvilket belopp som helst inneslutas i rekommenderade försändelser — och någon ändring i dessa bestämmelser torde för närvarande icke kunna genomdrivas. Beträffande åter inrikes försändelser skulle det gifvetvis äfven vara önskvärdt, att de i nyssberörda hänseenden gällande förbudsbestämmelser kunde göras fullt effektiva. Generalpoststyrelsen har också i cirkulär till samtliga postförvaltare erinrat om dessa förbudsbestämmelser och anmodat postförvaltare att på lämpligt sätt fästa korrespondenters, särskildt bankinstituts, synnerliga uppmärksamhet å nämnda bestämmelser och å den risk, som vederbörande löper genom att icke behörigen iakttaga ifrågavarande förbud. Gifvet är emellertid, att det i den praktiska posttjänsten skall möta stora svårigheter att kontrollera förbudets efterlefnad. Vid de postanstalter, där någon mera betydande utväxling af värdeförsändelser förekommer, inträffar det ofta

nog, att de värdeförsändelser, som äro afsedda att vinna befordran med viss lägenhet, aflämnas till postanstalten i sista stund, då personalens arbetskraft fullt tages i anspråk för de löpande expeditionsgöromålen. Under sådana förhållanden torde någon kontroll i det hänseende, hvarom nu är fråga, öfver hufvud icke kunna utöfvas, med mindre än att en del värdeförsändelser försenas i sin befordran. Men äfven i andra fall lärer kontrollen vara svår eller omöjlig att utöfva. Ty visserligen är, jämlikt § 70 mom. 5 och 6 af allmänna poststadgan, posttjänsteman berättigad att, för utrönande af innehållet i inlämnad värdeförsändelse, yrka försändelsens öppnande, men detta gäller endast sådana fall, då *anledning förefinnes att misstänka*, att öfverträdelse af ifrågavarande förbud är för handen. Skulle en dylik rätt medgifvas, äfven där någon särskild anledning till misstanke icke föreligger, eller gällande kontrollföreskrifter eljest på ett eller annat sätt skärpas, komme detta utan tvifvel att leda därhän, att allmänheten i många fall skulle, med större eller mindre rätt, betrakta postverkets kontrollåtgärder såsom innebärande trakasseri eller ett kränkande af brefhemligheten.

Såsom en utväg att öka förbudets effektivitet har ifrågasatts, bland annat, att förbudets öfverträdande borde beläggas med straff. Oafsedt, emellertid, att dylika straffbestämmelser säkerligen skulle möta starkt motstånd från allmänhetens sida, lärer det, på grund af svårigheterna vid kontrollens utöfvande, knappast vara att förvänta, att en sådan lagstiftning skulle leda till önskad påföljd.

Af Riksdagens revisorer har anmärkts, att de tariffer, som bolagen erbjuda vid den försäkring, hvarom nu är fråga, så godt som undantagslöst äro lägre än de för postverkets assurancesrörelse fastställda. Det ligger då nära till hands att tillse, huruvida tilläfventyrs en nedsättning bör ske i postverkets assurancesafgifter. I sådant afseende tillåter sig generalpoststyrelsen erinra, hurusom, enligt ofvanberörda nådiga kungörelse den 26 maj 1882, assurancesafgiften för inrikes försändelser utgår efter en starkt fallande skala, i det att afgiften utgör för belopp om högst 500 kronor: 30 öre; för belopp öfver 500 kronor till och med 1,000 kronor: 50 öre; för belopp öfver 1,000 till och med 5,000 kronor: 50 öre för 1,000 kronor med tillägg af 2 öre för hvarje öfverskjutande belopp af 100 kronor eller del däraf; för belopp öfver 5,000 till och med 50,000 kronor: 1 krona och 30 öre för 5,000 kronor med tillägg af 15 öre för hvarje öfverskjutande belopp af 1,000 kronor eller del däraf; för belopp öfver 50,000 till och med 100,000 kronor: 8 kronor 5 öre för 50,000 kronor med tillägg af 10 öre för hvarje öfverskjutande belopp af 1,000 kronor eller del däraf; samt för belopp öfver 100,000

kronor: 13 kronor 5 öre för 100,000 kronor med tillägg af 5 öre för hvarje öfverskjutande belopp af 1,000 kronor eller del däraf. I olikhet härmed äro i våra grannländer Danmark, Norge och Tyskland för den inrikes assuransen fastställda afgifter, hvilka i stort sedt stiga tämligen proportionellt i förhållande till assuransbeloppen. Till jämförelse torde här nedan få meddelas en sammanställning rörande dels de inrikes assuransafgifter, som enligt nu gällande tariffer upptagas i Sverige, Danmark och Norge för vissa såsom exempel anförda assuransbelopp, dels ock de assuransafgifter, som för samma assuransbelopp skulle utgå enligt den tyska inrikes tariffen, tillämpad på det skandinaviska myntsystemet.

Assuransbelopp.	Assuransafgift för inrikes försändelse.							
	I Sverige.		I Danmark.		I Norge.		Enligt tysk tariff, tillämpad på det skandinaviska myntsystemet.*	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
500 kronor	—	30	—	15	—	35	—	10
1,000 ”	—	50	—	15	—	52	—	20
2,000 ”	—	70	—	20	—	84	—	35
3,000 ”	—	90	—	25	1	16	—	50
4,000 ”	1	10	—	30	1	48	—	70
5,000 ”	1	30	—	35	1	80	—	85
10,000 ”	2	05	—	60	3	40	1	70
20,000 ”	3	55	1	10	6	60	3	35
30,000 ”	5	05	1	60	9	80	5	—
50,000 ”	8	05	2	60	16	20	8	35
100,000 ”	13	05	5	10	32	20	16	70
150,000 ”	15	55	7	60	48	20	25	—
200,000 ”	18	05	10	10	64	20	33	35
250,000 ”	20	55	12	60	80	20	41	70
1,000,000 ”	58	05	50	10	320	20	166	70

*) Befordringsafgiften för inrikes assureradt bref utgår i Tyskland efter en något högre tariff än befordringsafgiften för öfriga inrikes bref.

En jämförelse mellan dessa tariffer lämnar, enligt generalpoststyrelsens mening, icke stöd för ett yrkande om nedsättning af de inrikes svenska assuransafgifterna, i hvarje fall icke hvad de högre assuransbeloppen angår, och det torde i främsta rummet vara försändelser med

relativt högt värde, som försäkras hos de enskilda bolagen. Men äfven om en reduktion skulle ske i postverkets afgifter för högre assurancesbelopp, skulle det näppeligen leda därtill, att försäkringsbolagen komme att upphöra med sin ifrågavarande rörelse, enär dessa bolag, hvilka icke hafva att bära ens någon del af de omkostnader, som måste nedläggas för tryggande af de försäkrade försändelsernas postbefordran, alltid torde kunna åtnöjas med lägre assurancesavgifter än postverket. En nedsättning af postverkets inrikes assurancesavgifter skulle således, enligt generalpoststyrelsens mening, endast medföra minskning i postverkets inkomster, men det afsedda syftet, den enskilda försäkringsrörelsens upphörande, skulle därigenom icke vinnas.

Det synes generalpoststyrelsen, som om statsverkets intressen i förevarande hänseende knappast skulle kunna på ett effektivt sätt tillvaratagas annat än genom åtgärder, riktade direkt mot de enskilda försäkringsinrättningar, som meddela försäkring af ifrågavarande slag. I sådant afseende torde kunna ifrågasättas, huruvida icke dessa enskilda inrättningar — såväl svenska bolag som utländska, här verksamma försäkringsanstalter — kunde uttryckligen betagas rätten att meddela försäkring å postförsändelser i de fall och inom de gränser, där assurance kan erhållas hos postverket eller där den enskilda försäkringsverksamheten måste förutsätta ett öfverträdande af de i postförfattningarna meddelade förbudsbestämmelser. Detta skulle emellertid innebära att postverket komme att erhålla monopol på den försäkring, hvarom här är fråga. Visserligen torde det icke vara alldeles uteslutet, att, äfven efter införande af ett dylikt assurancemonopol för postverket, korrespondenter komme att direkt hos utländska försäkringsanstalter, utan förmedling af deras här i landet etablerade agenter, söka försäkring å postförsändelser, men detta skulle säkerligen förekomma endast i enstaka undantagsfall. Frågan om införande af ett sådant assurancemonopol, som ofvan är nämndt, torde i alla händelser kräfva en mera ingående utredning icke blott ur postal synpunkt utan äfven i åtskilliga andra hänseenden.»

Riksdagen finner ifrågavarande angelägenhet till fullo värd den uppmärksamhet, som af revisorererna ägnats densamma, och Riksdagen delar revisorerernas mening om att åtgärder böra vidtagas för tillvaratagande på ett effektivt sätt af statsverkets intresse i föreliggande försäkringsfråga. Emellertid synes af den i ärendet förebragta utredningen och hvad Riksdagen i öfrigt har sig bekant, framgå, att den hufvudsakliga grunden till att ifrågavarande försäkringsverksamhet uppstått eller åtminstone tagit den omfattning som skett, ligger i det i poststadgan gifna förbudet att å inrikes assurerad försändelse angifva lägre

värdebelopp än det i försändelsen inneslutna, jämfördt med samma stadgas bestämmelser om begränsning till ett visst maximum i ett flertal fall af det belopp, hvarå postverket meddelar assurans. Uppenbart är att dessa båda slag af bestämmelser skola vid åtskilliga tillfällen visa sig omöjliga att samtidigt efterlefva och då hvarje lag, som icke kan lydast, bör ändras eller upphävas, ligger redan häruti en anledning att i första hand och innan något beslut fattas angående den af enskilda bedrifna försäkringsverksamheten, verkställa en revision af poststadgan i nu förevarande hänseende. Ytterligare skäl för en sådan revision finner Riksdagen därutinnan, att dels ofvanberörda förbud mot för låg assurans måste betraktas såsom en märkelig och obehörig inskränkning i den enskildes rätt att själf bestämma angående de ekonomiska risker han anser sig böra löpa, dels ock utgör en, såvidt Riksdagen har sig bekant, enstående afvikelse från hvad i sådant afseende inom andra områden af försäkringsväsendet är tillåtet. Då härtill kommer att förbudets efterlefnad är svår eller omöjlig att kontrollera utan åtgärder, som af allmänheten i de flesta fall torde betraktas såsom obehörigt trakasserier anser Riksdagen att synnerligen goda skäl föreligga för en omarbetning, särskildt i de större affärsmännens och bankernas intresse, af ifrågavarande bestämmelser. Då emellertid Riksdagen, som ofvan antydts, anser, att statsverkets intresse i förevarande försäkringsfråga bör på det noggrannaste sätt tillvaratagas, vill Riksdagen framhålla, att Riksdagen med den föreslagna revisionen af poststadgan ingalunda afsett att undanskjuta frågan om behörigheten af de enskilda försäkringsbolagens ifrågavarande verksamhet, utan att Riksdagen endast velat uttala, att granskningen af poststadgan bör vara den föregående åtgärden och att på dess resultat bör bero frågan, huruvida berörda enskilda inrättningar böra betagas rätten till den omhandlade försäkringsverksamheten och postverket således, såsom af generalpoststyrelsen ifrågasatts, erhålla monopol å densamma. På grund af hvad sålunda anförts får Riksdagen anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t låta verkställa utredning *dels* i hvad mån de i poststadgan förekommande bestämmelserna angående försäkring af värdeförsändelser må böra omarbetas i syfte att för allmänheten bereda större frihet vid och ökad möjlighet till sådan försäkring, *dels ock* huruvida eller i hvilken mån inom landet verksamma enskilda försäkringsinrättningar må böra betagas rätten att meddela försäkring å postförsändelser.

Till upplysning angående de å 2—9 hufvudtitlarna till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. uppförda förslagsanslagens ställning

	1900.		1901.		1902.		1903.	
	Anslag.	Brist.	Anslag.	Brist.	Anslag.	Brist.	Anslag.	Brist.
2:dra hufvudtiteln	64,262	50,263	64,262	42,262	64,262	65,034	64,307	47,597
3:dje dito	—	—	—	—	—	—	—	—
4:de dito (för dep:tet)	6,037	3,018	6,015	3,904	9,042	2,706	9,032	3,078
5:te dito	47,019	123,829	47,104	150,591	97,513	185,366	106,919	168,599
6:te dito	219,757	106,444	185,526	88,645	185,572	114,859	185,657	159,027
7:de dito	36,810	10,147	61,560	19,894	61,556	16,796	61,580	44,000
8:de dito	23,066	44,330	15,948	31,941	16,035	30,784	16,029	37,874
9:de dito	—	—	16,601	23,145	16,651	13,712	16,736	26,963
Summa	396,951	338,031	397,016	360,382	450,631	429,257	460,260	487,138

1) Å detta anslag uppstod behållning å 16,341 kronor. — Orsaken härtill är att söka däri, att, såsom nedan

»Beträffande förestående tabell är att märka, *dels* att under *tredje hufvudtiteln* till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. i riksstaterna närmast före år 1907 upptagits två särskilda förslagsanslag, det ena bland kabinettskassans utgifter och det andra bland konsulskassans, samt att det senare anslaget uppförts efter afdrag af en icke närmare angifven del af hvad som beräknats kunna bestridas af inflytande expeditionsafgifter, hvadan någon exakt siffra å utgifterna till nämnda ändamål icke kan för denna hufvudtitel angifvas förr än för år 1907, då anslagen sammanslogos och uppfördes på enahanda sätt, som under öfriga hufvudtitlar, *dels* att å *fjärde hufvudtiteln* anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. är afsedt endast för själfva departementet, under det att arméns kostnader i öfrigt för samma ändamål afföras å flera olika anslag, *dels* ock att å *femte hufvudtiteln* anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. i 1908 års riksstat uppdelades i två anslag, nämligen ett till skrifmaterialier och expenser m. m. å 113,763 kronor och ett till uppvärmning, belysning, renhållning samt tvätt- och badinrättningar å 235,000 kronor, så att för det året på sådant sätt i själfva verket gjordes en anslagsökning af 197,789 kronor.

Sedan, med anledning af 1904 års statsrevisorers framställning i ämnet, 1905 års Riksdag i skrifvelse till Kungl. Maj:t framhållit ange-

under senast förflutna år hafva revisorerna meddelat följande tabell jämte därefter intaget yttrande:

1904.		1905.		1906.		1907.		1908.		1909.	
Anslag.	Brist.	Anslag.	Brist.	Anslag.	Brist.	Anslag.	Brist.	Anslag.	Brist.	Anslag.	Brist.
64,337	42,790	64,432	61,637	64,432	68,143	111,971	22,782	111,971	87,974	112,004	53,799
—	—	—	—	—	—	92,500	47,979	92,500	22,522	98,507	27,553
9,018	4,326	8,976	4,009	8,981	4,394	8,963	7,523	12,989	11,206	12,969	9,603
122,795	180,368	132,096	216,841	141,543	190,572	150,974	207,363	113,763	¹⁾ 113,890	113,890	17,095
185,743	168,659	285,751	81,293	285,758	106,551	425,790	15,351	425,832	42,040	425,759	112,917
61,568	26,515	61,568	66,436	61,568	48,975	80,035	50,402	80,047	79,054	80,043	74,019
16,060	39,228	16,043	45,886	16,060	54,415	55,046	25,674	55,013	23,467	55,027	24,073
16,736	26,459	16,786	33,796	16,786	17,466	40,033	17,245	40,469	22,961	40,461	60,602
476,257	488,345	585,652	509,898	595,128	490,516	965,312	394,319	932,584	289,224	938,660	379,661

nämnes, hufvudtitelns tillgångar till ändamålet, fördelade på två anslag. betydligt ökats.

lägenheten af att de i riksstaten uppförda förslagsanslagen höjdes för att bereda statsregleringen önskvärd stadga, beslutades, enligt hvad revisorerna nu meddela, vid 1906 års Riksdag förhöjningar i åtskilliga förslagsanslag och bland dem äfven de nu ifrågavarande. Af förestående tabell framginge att dessa anslag under 2 samt 4—9 hufvudtitlarna år 1907 höjdes med sammanlagdt 277,684 kronor. Men oaktadt detta öfverskredos expensanslagen under nämnda titlar samma år med 346,345 kronor; och för år 1909 utgjorde motsvarande brist 352,108 kronor.»

Revisorerna hade vid granskning af ifrågavarande förslagsanslag under de olika hufvudtitlarna bibragts den uppfattningen, att större sparsamhet i flera afseenden bort kunna iakttagas vid fråga om utgifter till förenämnda ändamål. Redan 1884 års Riksdag anhöll med anledning af framställning från föregående års statsrevisorer, att Kungl. Maj:t behagade taga i öfvervägande, hvilka åtgärder lämpligen borde vidtagas för vinnande af önskvärd begränsning af utgifterna från anslagen till skrifmaterialier och expenser, ved m. m.

Då utgifterna för ifrågavarande ändamål, enligt hvad af förestående tabell framginge, visade en bestämd tendens att alltjämt stiga, syntes de åtgärder, som föranledts af Riksdagens sistnämnda skrifvelse, icke hafva varit tillfyllestgörande; och på grund häraf föranlätos revisorerna

att ifrågasätta, huruvida icke ytterligare åtgärder skulle kunna vidtagas för nedbringande af de under de olika hufvudtitlarna uppförda förslagsanslagen till skrifmaterialier och expenser, ved m. m.

Slutligen hade revisorerna, som trott sig finna, att från förenämnda förslagsanslag bestridts utgifter, hvartill tillgångar synts hafva bort på annat sätt beredas, velat ifrågasätta, huruvida icke närmare föreskrifter lämpligen skulle kunna meddelas beträffande användandet af medel från dessa anslag.

I ärendet hafva utlåtanden afgifvits af arméförvaltningen, marinförvaltningen och statskontoret. Beträffande de båda förstnämnda utlåtandena tillåter sig Riksdagen hänvisa till de tryckta förklaringarne. Statskontorets den 12 januari 1911 afgifna yttrande är af följande lydelse:

»Riksdagens år 1883 församlade revisorer framlade i sin till 1884 års riksdag afgifna berättelse en af dem verkställd utredning rörande de särskilda hufvudtitlarnas anslag till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. för tiden från och med år 1870 samt uttalade därvid, att revisorerna trott sig kunna af hvad vid denna utredning utrönts draga den slutsats, att besparingar å ifrågavarande utgifter borde kunna åstadkommas därigenom

att skrifmaterialier uppköptes i stor skala och fördelades efter uppgifvet behof på statens verk och inrättningar;

att samma förfarande iakttoges med afseende å bränsle och lysmaterialier;

att allt för statens räkning behöfligt papper stämplades;

att det statistiska trycket i möjligaste mån inskränktes;

att bestämdare föreskrifter i afseende på inköp af böcker, kalendrar, tidningar och tidskrifter, samt för annonsering och användandet af särskilda biträden för renskrifning utfärdades;

att anordningar vidtoges till inskränkande af kostnaderna för annonsering;

samt att noggrannare kontroll öfver vaktbetjante iakttoges med afseende å bränsleförbrukning, renhållning, städning och liknande förättningar.

I anledning häraf anförde Riksdagen i underdånig skrifvelse den 11 maj 1884, att Riksdagen, som visserligen icke förbiset de svårigheter, hvilka måste möta vid försök att ordna ifrågavarande angelägenhet så, att inskränkning i statsverkets dåvarande betydliga utgifter för expenser, enligt revisorernas förmenande öfverstigande en miljon kronor, kunde åvägbringas, emellertid ansett hvad i ärendet förekommit böra

göras till föremål för närmare utredning, hvadan Riksdagen anhölle, att Eders Kungl. Maj:t behagade taga i nådigt öfvervägande, hvilka åtgärder lämpligen borde vidtagas för vinnande af önskvärd begränsning af utgifterna från anslagen till skrifmaterialier och expenser, ved m. m.

Sedan utredning i det af Riksdagen sålunda begärda afseendet ägt rum, bland annat därigenom att här i statskontoret en öfverläggning i ämnet hållits mellan cheferna för i hufvudstaden befintliga ämbetsverk med flera, vidtogos af Eders Kungl. Maj:t åtskilliga åtgärder för vinnande af det i Riksdagens skrifvelse angifna syftet. Sålunda bemyndigade Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 25 september 1885 statskontoret att tillsvidare med Lessebo bolag uppgöra aftal om leverans till ämbetsverken af vissa papperssorter, hvilka skulle vara försedda med vattenstämplar, utvisande, att papperet tillverkats för statens räkning, hvarjämte Eders Kungl. Maj:t föreskref, bland annat,

att det för ett ämbetsverks behof anskaffade papper skulle förvaras under lås och vara under tillsyn af verkets redogörare eller annan särskildt förordnad tjänsteman;

att öfver papperets utdelande skulle föras en anteckningsbok, hvari det papper, som tjänsteman emottoge och hvilket icke finge till honom utlämnas annorledes än i mån af behof, skulle af tjänstemannen kvitteras, äfvensom det papper, som för öfrigt åtginge till diaries, blankettryck, renskrifning m. m. borde behörigen antecknas;

samt att denna anteckningsbok skulle biläggas expensmedelsredogörelsen.

Och blef i samma nådiga bref beträffande sättet för upphandling af den för ämbetsverken behöfliga ved förordnadt, att denna skulle anskaffas genom infortrade anbud eller direkt upphandling af ämbetsverkets redogörare eller annan särskildt förordnad tjänsteman, men att i bäggedera fallen priset skulle prövas i enahanda ordning, som eljest ägde rum vid beslut om expensmedels användande. I fråga om anskaffande af papper gälla emellertid numera föreskrifterna i nådiga förordningen den 12 juli 1907 angående de slag af papper, bläck, skrifmaskin- och stämpelfärger, som må till vissa offentliga handlingar användas.

Med föranledande af ofvanberörda utredning meddelade Eders Kungl. Maj:t vidare genom nådig kungörelse den 13 november 1885 samt nådiga bref till särskilda ämbetsverk och myndigheter föreskrifter om det antal exemplar af statskalendern, som finge för hvarje verk anskaffas. Genom nådig kungörelse den 4 december 1885 förklarade Eders Kungl. Maj:t, att dittills meddelade bestämmelser om anskaffande af tidningar för ämbetsverkens räkning upphört att gälla, samt lämnade i samman-

hang därmed nya föreskrifter rörande den prenumeration af tidningar, som vissa ämbetsverk och myndigheter ägde för sin räkning verkställa.

Sedan chefen för statistiska centralbyrån inkommit med utlåtande och förslag om de åtgärder, som till vinnande af besparing i kostnaden för det statistiska trycket lämpligen syntes böra vidtagas, beslöt Eders Kungl. Maj:t den 11 december 1885 anbefalla samtliga ämbetsverk, hvilka hade utgifvande af statistiska publikationer sig anförtrodt, att tillse att för besparing i kostnaderna utrymmet i publikationen tillgodogjordes på bästa möjliga sätt, där detta kunde ske utan uppoffring af tydlighet och redighet samt äfven utan åsidosättande af de fordringar man borde ställa på verk utgifna på statens bekostnad, i sammanhang hvarmed utdelningen af det statistiska trycket väsentligt minskades, nämligen från omkring 850 exemplar till 383 exemplar. Denna utdelning har emellertid sedermera, bland annat i följd af Riksdagens underdåniga skrifvelse den 7 juli 1887, åter ökats, så att det statistiska trycket, enligt hvad som framgår af statistiska kommitténs den 7 september 1910 angifna underdåniga betänkande, för närvarande utdelas i 789 exemplar. Beträffande denna fråga vill statskontoret slutligen erinra därom, att, sedan 1909 års riksdag hos Eders Kungl. Maj:t gjort underdånig framställning i fråga om minskning i de statistiska publikationernas stora upplagor, denna framställning af Eders Kungl. Maj:t öfverlämnats till nyssnämnda kommitté, som i sitt betänkande yttrat sig om, huru det statistiska trycket lämpligen borde anordnas och utdelning däraf äga rum.

I sin till innevarande års riksdag afgifna berättelse hafva nu Riksdagens revisorer anfört att, då utgifterna för ifrågavarande ändamål enligt hvad som framginge af en vid revisionsberättelsen fogad tabell visade en bestämd tendens att alltjämt stiga, de åtgärder, som föranledts af Riksdagens förenämnda skrifvelse den 11 maj 1884, icke syntes hafva varit tillfyllestgörande, på grund hvaraf revisorerna funnit sig föranlättna att ifrågasätta, huruvida icke ytterligare åtgärder kunde vidtagas för nedbringande af de kostnader, som bestridas af de under de olika hufvudtitlarna uppförda förslagsanslagen till skrifmaterialier och expenser, ved m. m.

Enligt nyssnämnda tabell hafva de sammanlagda utgifterna å de särskilda hufvudtitlarnas anslag för ifrågavarande ändamål stigit från 734,982 kronor år 1900 till 1,318,321 kronor år 1909 eller alltså med nära 80 procent. Till jämförelse härmed kan framhållas, att enligt den statistik öfver statens inkomster och utgifter, som är fogad såsom bilaga vid det af kommittén för granskning af uppgjorda förslag till samfäll plan för rikets försvar m. m. den 5 december 1910 afgifna be-

tänkande, samtliga »egentliga» statsutgifter under samma tidsperiod stigit från 112,958,910 kronor till 175,696,414 kronor eller alltså med omkring 55 procent. Emellertid kan förenämnda vid revisorernas berättelse fogade tabell icke i och för sig tjäna till grundval för bedömande af, i hvad mån statsverkets utgifter för expenser under ifrågasvarande tid vuxit. Såsom revisorerna själfva påpeka, upptagas de under tredje hufvudtiteln hörande expensutgifterna först från och med år 1907. Och äfven i andra afseenden torde tabellens siffror för de särskilda åren icke vara sinsemellan jämförliga. Först efter en i detalj gående undersökning kan det nämligen blifva utränt, huruvida den stegring, dessa siffror utvisa, motsvaras af statsverkets samtliga expensutgifters ökning, och i hvad mån utgifter, som tidigare bestridts från andra särskilda anslag, må hafva kommit att drabba hufvudtitlarnas ifrågasvarande förslagsanslag.

För bedömande af, hvilka åtgärder som må finnas behöfliga för vinnande af besparing, kräfvos vidare kännedom om, huru kostnaden fördelat sig på de olika slagen af expenser, hvilket kan utrönas endast genom en detaljerad undersökning af de särskilda ämbetsverkens och myndigheternas expensmedelsräkningar. För dessa räkningar fastställdes formulär redan genom nådiga brefvet den 14 november 1842. Och torde i hufvudsaklig öfverensstämmelse med detta formulär, i de delar detsamma ej blifvit föråldradt, expensutgifterna i allmänhet redovisas under följande hufvudrubriker:

Upphandling af skrifmaterialier,
 Böcker och tidningar m. m.,
 Tryckning och bindning,
 Lyshållning,
 Ved och kol,
 Renhållning och städning,
 Inköp och underhåll af möbler och inventarier, samt
 Diverse.

Ehuru statskontoret, innan undersökningar af nu antydd beskaffenhet må blifva verkställda, icke kan uttala sig om, i hvad mån särskilda åtgärder för ernående af besparing kunna anses nödiga eller i hvilken riktning dessa åtgärder böra gå, anser sig statskontoret emellertid redan nu kunna framhålla, att en ökning af expensutgifter i vissa fall motsvaras af minskning i utgift för arbetskraft. Statskontoret syftar härvid på utgifter för skrif- och räknemaskiner, blankettryck och dylikt. Det torde nämligen icke råda något tvifvel därom, att anskaffandet af dylika hjälpmedel i många fall är just ur besparingssynpunkt fördelaktigt.

Vidare hafva revisorerna, som trott sig finna, att från förenämnda förslagsanslag till skrifmaterialer och expenser, ved m. m. bestridts utgifter, hvartill tillgångar synts hafva bort på annat sätt beredas, ifrågasatt, huruvida icke närmare föreskrifter må lämpligen kunna meddelas beträffande användandet af medel från dessa anslag.

I saknad af kännedom om, på hvilka särskilda fall revisorernas berörda uttalande syftar, kan statskontoret ej närmare yttra sig om det af revisorerna antydda behovet af föreskrifter. Utan tvifvel torde det vara förenadt med svårighet att genom en allmän föreskrift exakt angifva alla de slag af utgifter, som äro att hänföra till expenser. Om emellertid en utredning i ofvanberörda riktning kommer till stånd, kan måhända denna gifva uppslag till meddelande af föreskrifter i syfte att begränsa eller närmare bestämma expensanslagens användning. Äfven torde kunna ifrågasättas, huruvida ej i sammanhang därmed bör tagas i öfvervägande behovet af föreskrifter, i hvad mån vissa slag af expensutgifter må af ämbetsverken själfva beslutas eller böra underställas Eders Kungl. Maj:ts pröfning.»

Otvifvelaktigt är att, på sätt af revisorerna framhållits, ämbetsverkens expensutgifter visa en tendens till stegring, som måste mana till öfvervägande, huruvida icke åtgärder kunna vidtagas till begränsning af dessa utgifter. Äfven med behörigt iakttagande af att statsförvaltningens år från år växande omfång naturligtvis betingar en viss ökning af ifrågavarande utgifter och med allt erkännande af att, såsom af statskontoret framhålles, en del af dessa utgifter motsvaras af besparing i kostnaderna för arbetskraft, anser sig Riksdagen kunna antaga att, därest ej mindre nödig sparsamhet med expensmedlen i hvarje särskildt fall iakttoges än äfven noggrannare föreskrifter beträffande de ändamål, som från expensanslagen må tillgodoses, blefve utfärdade, en minskning i ifrågavarande utgifter skulle kunna åstadkommas. För sådant ändamål torde det jämväl vara af betydelse, om, såsom af statskontoret ifrågasättes, bestämmelser meddelades, i hvilken utsträckning ämbetsverken själfva må besluta angående sina expensutgifter eller dessa böra underställas Eders Kungl. Maj:ts pröfning. På grund af hvad sålunda anförts, får Riksdagen anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t taga under öfvervägande, hvilka åtgärder må kunna vidtagas till vinnande af begränsning i utgifterna från förslagsanslagen till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. och därefter meddela det beslut i ärendet, hvartill omständigheterna må föranleda.

Beträffande frågan om större planmässighet i statens byggnadsföretag hafva revisorerna anfört följande:

»Sedan 1907 års statsrevisorer uttalat önskvärdheten af att i den byggnad, som telegrafverket då ämnade uppföra i Östersund, tillräckliga lokaler anordnades ej allenast för telegraf och telefon utan äfven för postverkets behof, anslöt sig 1908 års Riksdag till samma uttalande men gaf tillika i skrifvelse den 8 maj sistnämnda år detta sitt uttalande i ämnet en större omfattning, i det Riksdagen framhöll, att äfven vid andra byggnadsföretag än dem, som afsåge anordnandet af lokaler för telegraf och telefon samt post, hänsyn borde tagas till, huruvida icke inom samma byggnad kunde, förutom för den ursprungligen afsedda statsinstitutionen, beredas utrymme för en eller flera andra allmänna inrättningar, som vore i behof att tillgodoses i berörda afseende. Riksdagen föreställde sig nämligen, att afsevärd besparing ofta skulle kunna vinnas för statsverket, om vid uppförande af byggnader för det allmännas räkning uppmärksamheten alltid vore fästad på, huruvida samtidigt andra byggnadsbehof skulle kunna på lämpligt sätt blifva afhjulpna. Och ansåg Riksdagen detta ämne vara af den betydelse, att Riksdagen ville i detsamma en gång för alla uttala sin åsikt, hvadan Riksdagen fästade Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på vikten däraf, att vid fråga om uppförande af byggnader för statsverkets räkning under öfvervägande toges, huruvida icke genom ett och samma byggnadsföretag flera offentliga institutioners behof af nya lokaler skulle kunna tillgodoses.

Årets statsrevisorer hafva på grund dels af iakttagelser under den resa revisorerna företagit, och dels af hvad för öfrigt under revisionsarbetet inhämtats, kommit till den uppfattningen, att ofvanberörda af 1908 års Riksdag så bestämdt uttalade önskemål icke blifvit i tillfredsställande mån af vederbörande beaktadt.

Revisorerna hafva sålunda trott sig finna, *dels* att man icke alltid behörigen öfvervägt möjligheten att genom ett och samma byggnadsföretag tillgodose olika offentliga institutioners behof af lokaler, *dels* att de institutioner, för hvilkas medel respektive byggnader uppförts, emellanåt i alltför stor utsträckning tillgodosett sina egna intressen med åsidosättande i viss mån af rimliga anspråk från de institutioners sida, hvilka af dem skulle hyra lokaler, *och dels* att stundom tvister om hyresbeloppens storlek eller andra smärre meningsskiljaktigheter äfventyrade beståndet af ingångna hyresafstal.

Såsom exempel på sistberörda förhållande få revisorerna hänvisa till hvad de i sin berättelse angående riksbankens styrelse och förvaltning anfört i fråga om riksbankshuset i Kalmar och Halmstad.

Beträffande åter frågan om flera institutioners tillgodoseende genom ett och samma byggnadsföretag få revisorerna fästa uppmärksamheten på nedannämnda förhållanden i Norrköping och Karlstad.

I förstnämnda stad pågår för närvarande uppförandet af ett större hus för telegrafverkets räkning, men såvidt revisorerna kunnat inhämta, hafva icke några förhandlingar ägt rum, afseende att möjliggöra inrymmande i samma hus af lämpliga lokaler för det i Norrköping innevarande höst öppnade och tills vidare i provisorisk lokal inhysta afdelningskontor af riksbanken.

Hvad åter angår Karlstad få revisorerna erinra, hurusom med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning 1907 års Riksdag medgaf, att för telegrafverkets behof finge för en summa af 100,000 kronor inköpas fastigheten nr 80—81 i kvarteret Björnen vid Älfgatan i nämnda stad.

Uti sin i ärendet till Kungl. Maj:t gjorda framställning anförde telegrafstyrelsen, att å tomten, som innehölle en areal af 2,480,34 kvadratmeter, en byggnad vore uppförd, i hvilken Värmlands enskilda banks lokaler varit inrymda; att de i byggnadens öfre våning belägna lokalerna med några smärre ändringar skulle kunna blifva synnerligen lämpliga till telegraf- och telefonstation samt vore af den storlek, att de komme att för lång tid framåt lämna fullt tillräckligt utrymme för dessa stationer; att i nedre våningen, hvilken innehölle bostadslägenheter och arkiv, enligt telegrafstyrelsens förmenande synnerligen väl skulle kunna beredas lokal för postkontoret, för hvilket ändamål en tillbyggnad å gården af en vånings höjd för den egentliga, för allmänheten afsedda expeditionssalen syntes böra åstadkommas, samt att telegrafstyrelsen i skrifvelse till generalpoststyrelsen anhållit om nämnda styrelses yttrande i fråga om anordnandet af en dylik postkontorslokal.

Emellertid hade generalpoststyrelsen den 9 april 1907, och således innan Riksdagen fattat sitt beslut i frågan, till telegrafstyrelsen återställt dess skrifvelse med ett enkelt påtecknande att kungl. generalpoststyrelsen icke ansåge sig böra af telegrafverket förhyra de af telegrafstyrelsen ifrågasatta lokalerna, enär desamma syntes blifva olämpliga för postkontoret.

Sedan frågan om post- och telegraflokalernas inrymmande i en och samma byggnad på detta summariska sätt förfallit, tog telegrafstyrelsen för telegrafverkets behof i anspråk ej allenast den rymliga öfre våningen i det inköpta huset, hvilken våning kort förut ansetts vara fullt tillräcklig för ändamålet, utan äfven en stor del af nedre våningen, hvars öfriga lokaler uthyrdes till hos verket anställda personer.

Postverket åter har i år på 10 års tid, räknadt från och med den 1 oktober 1911, af enskild person förhyrt lokaler i en under uppförande varande byggnad å tomten nr 41, kvarteret Grufvan, i hörnet af Kungsgatan och Östra Kyrkogatan mot en hyressumma, som, inberäknadt ersättning för lokalens uppvärmning samt vissa andra förmåner, är bestämd till 9,000 kronor om året.

Revisorerna hafva besökt telegraflokalerna i Karlstad och hafva jämväl tagit i betraktande det under byggnad varande hus, i hvilket de nya postlokalerna skola inrymmas. Och få revisorerna, med vidgående att det senares läge möjligen kan anses vara något fördelaktigare, dock uttala den uppfattningen, att, därest allvarliga underhandlingar mellan ifrågavarande kommunikationsverks styrelser kommit till stånd, man förmedelst lämpliga anordningar och eventuellt erforderliga tillbyggnader bort kunna i telegrafhuset bereda båda verken fullt tillfredsställande lokaler.

En ytterligare omständighet är äfven härvid att bemärka. Revisorerna funno nämligen vid sitt besök i landsstatshuset, att landtmäterikontoret torde vara i behof af ökad utrymme, hvarjämte revisorerna inhämtat, att ett förslag uppgjorts, gående ut på att för en kostnad af omkring 35,000 kronor uppföra byggnader för kontorets räkning å landsstatshus-tomten. Skulle man nu utgå ifrån, att postens inrymmande i telegrafhuset i Karlstad ej kommer att äga rum, så borde väl åtminstone för landtmäterikontoret kunna beredas lokaler i samma hus, hvilket ju är beläget i landsstatshusets närhet och obestriddigen lämnar tillräckligt utrymme för ändamålet.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hafva revisorerna ånyo velat framhålla vikten af att större planmässighet införes i statens byggnadsverksamhet. Sålunda bör, då fråga om byggnadsföretag för det allmännas räkning uppstår, till en början undersökas, huruvida icke byggnadsbehofvet kan tillgodoses genom anlitage af utrymme i redan befintliga, kronan tillhöriga byggnader, samt, sedan nybyggnad befunnits oundviklig, tillses, huruvida annat byggnadsföretag på samma plats kan för statens räkning vara under närmaste tid erforderligt. Utredning i dessa afseenden kan möjligen hvad hufvudstaden angår verkställas af öfverintendentsämbetet och hvad landet i öfrigt beträffar af respektive länsstyrelser, hvilka samtliga myndigheter för sådant ändamål borde åläggas att föra fullständiga liggare öfver såväl statens tomt- och byggnadsfastigheter, som de lokaler, hvilka af statsinstitutioner äro förhyrda å de särskilda orterna.

Har beslut fattats om byggnads uppförande för två eller flera institutioners gemensamma räkning, bör visserligen arbetets anordnande

och öfvervakande omhänderhafvas af *en* myndighet men den eller de myndigheter, som skola hafva del i byggnaden, beredas tillfälle att öfvervaka, att deras intressen blifva behörigen tillgodosedda. För afgörande vid härvid tilläfsventyrs uppkommande meningsskiljaktigheter synas reglementerade former böra vara uppställda, liksom äfven för slitande af tvistigheter, som under byggnads begagnande kunna uppstå emellan olika i frågan intresserade myndigheter.

Revisorerna hafva ingalunda förbisett, att särskildt i det fall, då myndigheter lyda under olika statsdepartement eller då en af myndigheterna är omedelbart underordnad Riksdagen, planmässigheten och det intima samarbetet försvåras. Men är man ense om frågans vikt, torde dessa svårigheter ej vara omöjliga att öfvervinna.»

I ärendet hafva generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen och öfverintendentsämbetet afgifvit utlåtanden, och tillåter sig Riksdagen beträffande de båda förstnämnda yttrandena hänvisa till de tryckta förklaringarna. Öfverintendentsämbetet uttalar i sitt den 10 januari 1911 dagtecknade utlåtande, att ämbetet funne de af revisorerna framhållna önskemålen synnerligen beaktansvärda, och yttrar ämbetet vidare:

»Ämbetet förutsätter nämligen, att revisorerna med sin framställning om uppförande af gemensamma byggnader för olika statsändamål icke velat fastslå detta såsom en bestämd regel, utan endast åsyftat sådana fall, då dylik gemensam byggnad ur olika synpunkter kan visa sig lämplig. Ämbetet får här i korthet utveckla, huru ämbetet tänkt sig, att dessa önskemål möjligen skulle kunna förverkligas.

Hvad revisorerna påpekat, beträffande behovet af större planmässighet i statens byggnadsverksamhet, torde väl närmast få anses gälla denna byggnadsverksamhet i städer och stadsliknande samhällen med närmaste omgifning. För att beträffande denna byggnadsverksamhet kunna uppfylla det af revisorerna uppställda önskemålet fordras, angående dessa städer och stadsliknande samhällen, fullständiga uppgifter rörande:

- 1:o) Statens ägande mark inom och närmast kring samhället;
- 2:o) Statens byggnader samt uppgift, om dessa äro helt eller blott delvis tagna i anspråk;
- 3:o) För statens verk förhyrda lokaler och dessas läge och ungefärliga storlek.

För att göra dessa uppgifter lätt öfverskådliga, bör för hvarje samhälle upprättas en karta upptagande samhället med närmaste omgifning utförd i måttligt format. Å denna karta skulle förhållande inom samhället i här berörda hänseende åskådliggöras ungefärligen på sätt, som här bilagdt prof visar.

Till hvarje sådan karta skall höra en liggare eller på annat, lätt tillgängligt sätt, ordnade dokument innehållande:

1:o) Planer och nödiga sektioner samt fotografier till hvar och en af statens byggnader (dessa ritningar kunna vara i liten skala);

2:o) Uppgift angående lokalfördelningen inom dessa byggnader samt angående den myndighet, under hvilken hvarje byggnad sorterar;

3:o) Uppgift, hvilka lokaler, som eventuellt uthyrts eller upplåtits till annan än statsinstitution och i så fall till hvem, angående tidpunkten då hyresaftalet utgår samt angående hyresbeloppets storlek;

4:o) Uppgift, huruvida i byggnaden inrymd statsinstitution beslutits skola förflyttas ur nuvarande lokaler och i så fall när och hvart;

5:o) Uppgift för sådan statsinstitution, som förhyr lokaler, angående dessa lokalers storlek, hyresbelopp samt tidpunkt, då hyresaftalet utgår.

Dylika uppgifter böra, såsom revisorerna föreslagit, finnas samlade, hvad Stockholm beträffar, hos öfverintendentsämbetet, och hvad landet i öfrigt beträffar, hos resp. länsstyrelser, men anser ämbetet, att länsstyrelserna böra afgifva dubblettexemplar af sina uppgifter till öfverintendentsämbetet, så att det måtte hos *en* central myndighet finnas möjlighet att i här ifrågavarande afseende vinna nödiga uppgifter och ernå sådan kontroll, som af Eders Kungl. Maj:t kan komma att åläggas.

Utnyttjande af det sålunda befintliga uppgiftsmaterialet har ämbetet tänkt sig så ordnad, att ämbetet, dels vid hvarje nådigst anbefalld pröfning af föreslagen ny- eller ombyggnad af kronans byggnad skulle tillse, att vederbörlig hänsyn tagits till här ifrågavarande önskemål, dels vid förfrågan från sådan statens myndighet, som ämnar åt sig utföra ny- eller ombyggnad, skulle lämna de uppgifter och anvisningar, som i bemälda hänseende kunde vara att iakttaga vid byggnadsföretagets planering.

Den största svårigheten vid tillämpningen af de föreslagna åtgärderna torde ligga därunder, att långt ifrån alla för statens medel utförda byggnadsföretag komma under ämbetets granskning, i hvilket hänseende ju dock en förändring kan tänkas införd.

Skulle Eders Kungl. Maj:t finna det här af ämbetet föreslagna sättet att, åtminstone i görligaste mån, uppfylla det af revisorerna framställda önskemålet vara lämpligt, torde närmare bestämmelser och anvisningar rörande den föreslagna anordningen böra utarbetas och fastställas.

Beträffande de öfriga delarna af revisorernas uttalade önskemål, nämligen angående utarbetande af reglementerade former för afgörande

af de meningsskiljaktigheter, som möjligen kunna uppstå mellan olika institutioner, om nybyggnad beslutats skola uppföras gemensam för två eller flera institutioner, anser ämbetet detta synnerligen önskvärdt och torde utarbetande af dylika bestämmelser böra anbefallas.»

Hvad revisorerna i förevarande ärende anført, finner Riksdagen synnerligen beaktansvärdt. Med den stora omfattning, som statens byggnadsverksamhet under de senare åren tagit och jämväl för framtiden kan förväntas komma att erhålla, synes det nämligen vara en tvingande nödvändighet att ej endast genom största möjliga sparsamhet vid de särskilda byggnadsföretagens utförande, utan äfven genom en planmässig behandling af frågan, om i hvad mån flere olika institutioners behof af lokaler må kunna med ett och samma byggnadsföretag tillgodoses, kostnaderna för byggnadsverksamheten varda i möjligaste grad nedbringade. Att dessa synpunkter dock icke, trots 1908 års Riksdags skrifvelse i ämnet, i nödig utsträckning hittills iakttagits, därom synas de af revisorerna anförda exempel och hvad Riksdagen i öfrigt i detta hänseende har sig bekant lämna vittnesbörd. Då Riksdagen emellertid, såsom ofvan antydts, hyser den uppfattningen, att åtgärder till rådande af bot på de öfverklagade missförhållandena äro af behofvet oundgängligen påkallade, samt Riksdagen funnit såväl de särskilda synpunkter, som enligt revisorernas åsikt böra vid öfvervägande af denna fråga tagas i beaktande, som ock de af öfverintendentsämbetet föreslagna åtgärder för genomförande af den åstundade planmässigheten vara väl ägnade att bidraga till en god lösning af frågan, har Riksdagen ansett sig böra hos Eders Kungl. Maj:t anhålla om utredning i ämnet i den af revisorerna och öfverintendentsämbetet angifna riktning. Riksdagen får alltså anhålla, det Eders Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning angående de åtgärder, som må vara erforderliga till vinnande af större planmässighet i statens byggnadsverksamhet, vid hvilken utredning de af Riksdagens revisorer och öfverintendentsämbetet i förevarande ärende angifna synpunkter torde komma under ompröfning, samt därefter meddela de föreskrifter i ämnet, som af omständigheterna må anses påkallade.

Stockholm den 31 maj 1911.

Med undersåtlig vördnad.